

EVALUATIE TOM VITAAL

Colofon

13 juli 2026

Sophie Bouwens
Donna Schalk
Inge Bastiaanssen

© 2026

Centre of Expertise Perspectief in Gezondheid
Avans Hogeschool

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inhoud	4
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag	7
2. Methode	8
2.1 Onderzoeksbenadering	8
2.2 Onderzoekspopulatie	8
2.3 Methoden van dataverzameling	10
3. Resultaten	12
3.1 Instroom bij TOM Vitaal	12
3.2 Activiteitsaanbod TOM Vitaal	14
3.3 Sfeer in de groep	15
3.4 Begeleiding TOM Vitaal	16
3.5 Betekenis TOM Vitaal voor de jongeren en uitstroom	19
4. Conclusie	22
4.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen	22
4.2 Sterke punten en beperkingen van het onderzoek	24
5. Discussie en aanbevelingen	25
5.1 TOM Vitaal als laagdrempelige voorziening voor een bredere doelgroep	25
5.2 Waardengedreven werken als werkzame factor	25
5.3 Herwaardering van succes en uitstroom	26
Bronnen	28
Bijlagen	29
Bijlage 1	30
Interviewleidraad deelnemers TOM Vitaal	30
Bijlage 2	31
Interviewleidraad coaches TOM Vitaal	31
Bijlage 3	32
Interviewleidraad GGD-verpleegkundige	32

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Uit onderzoek van het RIVM blijkt dat het mentaal welzijn van jongeren in 2025 opnieuw is gedaald (RIVM, 2025). Stress, eenzaamheid en suïcidale gedachten nemen toe. De Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen (2024) toont aan dat de helft van de jongeren mentale klachten ervaart, zoals somberheid, angst en prestatiedruk. Volgens de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) zijn de wachttijden in de GGZ in 2025 nog steeds structureel te lang. De gemiddelde wachttijd voor een intakegesprek overschrijdt vaak de Treeknorm van 4 weken, en de behandelwachttijd van 10 weken wordt in veel gevallen niet gehaald (NZa, 2025). De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) bevestigt dat dit een landelijk probleem is, door groeiend jeugdzorggebruik, het arbeidsmarkttekort en gebrekkige samenwerking tussen de verschillende organisaties in het jeugdhulpstelsel (IGJ, z.d.). Dit raakt ook jongeren in 's-Hertogenbosch. Zo wachten ten tijde van het schrijven van dit onderzoeksrapport 82 jongeren op een intake bij het Centrum Adolescenten Psychiatrie (CAP) van GGZ-instelling Reinier van Arkel (RvA) en lopen wachttijden bij sommige GGZ-organisaties in Den Bosch op tot 7 maanden. Een deel van de jongeren op de wachtlijst heeft vanwege hun klachten ook geen dagbesteding zoals onderwijs of werk en zit daardoor langdurig thuis zonder passende ondersteuning (Van der Heijden, z.d.).

Vanuit de behoefte aan snellere, toegankelijker en beter passende ondersteuning voor jongeren is Youthlab opgericht. Youthlab ontstond vanuit het Centrum Adolescenten Psychiatrie (CAP) van GGZ-instelling Reinier van Arkel (RvA) en is inmiddels uitgegroeid tot een stadsnetwerk waarin jongeren samenwerken met organisaties zoals de GGD, Reinier van Arkel, PowerUp073, scholen en andere lokale partners. Het netwerk heeft als doel psychische problemen onder jongeren te voorkomen en de toegang tot passende hulp en zorg in Den Bosch te verbeteren. Samen met jongeren worden knelpunten rondom mentale gezondheid en hulpverlening onderzocht en omgezet in praktische oplossingen (Youthlab, z.d.). Dit heeft al geleid tot verschillende succesvolle proeflabs, waaronder de invoering van één gezamenlijke wachtlijst bij meerdere Bossche jeugdhulpinstellingen.

Een recent initiatief van Youthlab is TOM Vitaal, ontwikkeld in samenwerking met Traject op Maat (TOM). Het programma richt zich op jongeren van 16 tot 27 jaar met psychische klachten die mogelijk specialistische GGZ-zorg nodig hebben, maar daar niet op korte termijn toegang toe hebben. Dit kan samenhangen met lange wachtlijsten, maar ook met andere drempels, zoals moeite om de weg naar hulp te vinden of ervaren stigma. De doelgroep bestaat uit jongeren die door hun klachten zijn vastgelopen en geen school, werk, hobby's of andere structurele dagbesteding meer hebben, waardoor ook sociale contacten vaak beperkt zijn.

TOM Vitaal kent zijn oorsprong in de activiteiten die begin 2025 onder de noemer *Wachtruimte* werden aangeboden aan jongeren die op de wachtlijst van Reinier van Arkel stonden. Deze activiteiten vonden plaats op donderdagmiddagen onder begeleiding van een psycholoog van Reinier van Arkel en een jongerenwerker. Vanuit deze eerste ervaringen is een intensiever programma met meer dagdelen ontwikkeld dat sinds mei 2025 wordt aangeboden. In overleg met de deelnemende jongeren werd de naam gewijzigd naar TOM Vitaal.

Het programma is ondergebracht binnen het bestaande TOM, dat in 2007 is opgericht. Binnen de reguliere TOM-trajecten worden jongeren die zijn vastgelopen op school of werk begeleid naar een passende opleiding, baan of combinatie daarvan. TOM valt onder de sector Maatschappelijke

Ontwikkeling van de gemeente 's-Hertogenbosch en werkt samen met diverse organisaties om passende ondersteuning te bieden (TOM Den Bosch, z.d.).

Binnen TOM Vitaal worden op drie ochtenden per week groepsactiviteiten georganiseerd op de locatie van Traject op Maat in 's-Hertogenbosch. Het programma biedt jongeren een zinvolle daginvulling tijdens de wachttijd voor behandeling en heeft als doel verergering van problemen te voorkomen. Daarnaast richt TOM Vitaal zich op het vergroten van zelfredzaamheid, het versterken van psychisch welbevinden en het bieden van herkenning, verbinding en een veilige omgeving.

De jongeren worden begeleid door een coördinerend verpleegkundige van Reinier van Arkel en een TOM-coach, opgeleid als sociaal werker. In de opzet van TOM Vitaal hebben zij een aantal taken en doelen. Samen ondersteunen zij jongeren bij het herstellen van structuur in het dagelijks leven en het zetten van stappen richting participatie. Zo kunnen jongeren worden begeleid naar een passende hobby, vrijwilligerswerk of andere sociale activiteit om nieuwe contacten op te doen. Naast het versterken van de levensstructuur is er binnen TOM Vitaal nadrukkelijk aandacht voor interpersoonlijke vaardigheden, sport en beweging en het omgaan met uitdagingen die kenmerkend zijn voor deze levensfase. De activiteiten bestaan onder meer uit wandelen, creatieve opdrachten, koken en sport- en bewegingsactiviteiten. Daarbij wordt er gewerkt aan het opbouwen van structuur, het verbeteren van leefstijl en zelfzorg en het creëren van overzicht in praktische levensdomeinen zoals financiën, wonen en dagelijkse verplichtingen. Jongeren kunnen daarnaast terecht voor gesprekken en voorlichting over thema's als angst, somberheid, middelengebruik, gevoelens van falen en gedachten aan de dood. De betrokken verpleegkundige vormt vanuit deze onderwerpen een vertrouwde schakel naar Reinier van Arkel, waardoor de drempel naar verdere hulpverlening wordt verlaagd. Afhankelijk van hun belastbaarheid kunnen jongeren daarnaast deelnemen aan andere activiteiten binnen TOM of doorstromen naar vervoltrajecten, zoals TOM at Work.

Youthlab wil de unieke aanpak, bejegening en werkwijze van TOM Vitaal evalueren en jongeren zelf laten meedenken over de concrete invulling en doorontwikkeling van het programma. Ook blijkt dat ondanks het grote aantal jongeren op de wachtlijst van de GGZ, het moeilijk om jongeren naar TOM Vitaal te krijgen. Op het moment dat het onderzoek van start ging (eind 2025), maakten acht jongeren gebruik van het aanbod van TOM Vitaal. Zij waren op verschillende manieren ingestroomd. Het vinden, binnenhalen en binnen houden van jongeren is volgens de betrokken professionals van TOM Vitaal de grootste uitdaging. De betrokken TOM-coach geeft aan dat jongeren weerstand en angst ervaren om, vaak na lange tijd thuiszitten, ergens aan deel te nemen (persoonlijke communicatie, 28 oktober 2025). Daarom is dit vraagstuk ook meegenomen in de evaluatie en doorontwikkeling van TOM Vitaal.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag

De **doelstelling** van het onderzoek is om het aanbod van TOM Vitaal te evalueren op basis van de ervaringen van betrokken jongeren en professionals, zodat op basis daarvan TOM Vitaal kan worden doorontwikkeld.

De **onderzoeksvraag** hierbij luidt:

Wat zijn volgens betrokken jongeren en professionals de ervaringen met en de opbrengsten van TOM Vitaal, en hoe kan deze werkwijze volgens hen worden doorontwikkeld?

Deze hoofdvraag is uitgesplitst in de volgende deelvragen:

1. Hoe kan er volgens betrokkenen voor worden gezorgd dat jongeren behorende tot de doelgroep de weg naar TOM Vitaal beter vinden?
2. Hoe ervaren betrokken jongeren en professionals de werkwijze van TOM Vitaal?
3. Wat levert deelname aan TOM Vitaal op volgens betrokken jongeren en professionals?
4. Waar stromen jongeren na hun traject bij TOM Vitaal naar uit?

2. Methode

2.1 Onderzoeksbenadering

Aansluitend bij de lerende aanpak die TOM Vitaal nastreeft en de methoden die ook Youthlab hanteert voor het evalueren van proeflabs, wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van participatief evaluatieonderzoek. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het lectoraat Participatieve Innovatie in het Jeugdlandschap (PIJL) van het Centre of Expertise Perspectief in Gezondheid van Avans Hogeschool. Participatief onderzoek houdt in dat kinderen, jongeren, ouders en professionals actief en op een toegankelijke en gelijkwaardige manier kunnen deelnemen aan onderzoek. Hun ervaringskennis wordt benut voor de verder ontwikkeling van steun, preventie en hulp bij opvoeden en opgroeien (Bastiaanssen, 2025; Demirçay, Nieuwboer & Thoolen, z.d.). Vanuit deze gedachte is binnen dit onderzoek is gewerkt met een kerngroep met betrokkenen belanghebbenden.

2.1.1 Kerngroep

In de eerste fase van dit onderzoek is den kerngroep samengesteld. De kerngroep bestond uit de twee coaches van TOM Vitaal, de teamleider van TOM, een senior-onderzoeker / klinisch psycholoog / psychotherapeut van het Centrum Adolescenten Psychiatrie (CAP) RvA (die ook betrokken is bij Youthlab), en een beleidsadviseur Jeugd van de gemeente 's-Hertogenbosch. Er is getracht om ook een jongere te betrekken bij de kerngroep, maar gezien de kwetsbaarheid van de jongeren bleek structurele deelname niet goed haalbaar. Gedurende de looptijd van het project zijn jongeren wel meer betrokken geraakt. Doordat zij de onderzoekers leerden kennen, konden zij in gesprekken met de onderzoekers hun kijk op het onderzoek delen.

De leden van de kerngroep droegen bij aan en dachten mee over het onderzoeksontwerp, gegevensverzameling, het bewaken van het doel en richting van het onderzoek, uitnodigen van belanghebbenden, planning, duiding van de informatie, (tussentijds) formuleren van conclusies en verbeterpunten. De onderzoekers brachten structuur aan en faciliteerden het proces van dataverzameling, analyses, memberchecks, data-analyse en verslaglegging. Dankzij de diverse samenstelling van de kerngroep was het mogelijk om de verschillende perspectieven en praktijkkennis te benutten bij de vormgeving en uitvoering van het onderzoek (Van der Zouwen, 2022).

Gedurende het onderzoek is de kerngroep vanaf november 2025 tot en met juni 2026 vier keer bij elkaar gekomen. In samenspraak met de kerngroep is de onderzoeksvraag en de bijbehorende onderzoeksoptzet en -planning gaandeweg het onderzoek verder aangescherpt. Tussentijds zijn er ook enkele verbeteracties geformuleerd en uitgezet door betrokkenen. Zo zijn er tijdens het onderzoek al veranderingen in gang gezet richting het gezamenlijke doel, namelijk het leren over de (niet-)werkende elementen en het doorontwikkelen van de aanpak van TOM Vitaal.

2.2 Onderzoekspopulatie

Dit onderzoek richtte zich primair op de ervaringen van de deelnemers en coaches van TOM Vitaal. De deelnemersgroep van het programma van TOM Vitaal varieerde gaandeweg het onderzoek. Een aantal deelnemers namen gedurende de hele onderzoeksperiode deel aan TOM Vitaal, anderen slechts enkele keren of waren al gestopt toen het onderzoek van start ging. In

tabel 1 wordt weergegeven hoeveel jongeren sinds de start van TOM Vitaal hieraan hebben deelgenomen en wat hun achtergrondkenmerken waren.

Tabel 1

Kenmerken deelnemende jongeren

Kenmerk	Aantal/toelichting
Aantal jongeren mei 2025 – mei 2026	18
Gemiddelde groepsgrootte	6 – 8 jongeren
Woonplaats	Merendeel woonachtig in Den Bosch (incidentele uitzonderingen)
Leeftijd	18 – 25 jaar
Gender	9 mannen, 8 vrouwen, 1 non-binair
Mentale gezondheid	Alle jongeren hebben (ernstige) psychische problematiek(en)
Aantal jongeren op wachtlijst voor GGZ bij start bij TOM Vitaal	8
Aantal jongeren bij aanvang Tom Vitaal in behandeling of behandeling afgerond	7
Aantal jongeren waarvan onbekend was of jongere op wachtlijst stond of al psychische zorg kreeg	3
Aantal jongeren dat werk had/opleiding volgde tijdens TOM Vitaal	3
Duur deelname	Zeer wisselend van één dag tot nog steeds deelnemend na ruim een jaar

Daarnaast richt dit onderzoek zich op een potentieel belangrijke vindplaats voor de doelgroep van TOM Vitaal naast de wachtlijst van de GGZ: de jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen van de GGD in 's-Hertogenbosch.

2.3 Methoden van dataverzameling

2.3.1 Participerende observaties

In de maanden vanaf september tot en met december 2025 was het onderzoek gericht op oriëntatie. Uit de eerste contacten tussen de onderzoekers en de jongeren werd duidelijk dat jongeren het spannend vonden om met een onbekende in gesprek te gaan over hun ervaringen met TOM Vitaal. Daarom is gebruik gemaakt van participerende observaties; de onderzoekers van Avans zijn bij een aantal groepsactiviteiten aangesloten om kennis te maken met de professionals en jongeren van TOM Vitaal en een beeld te vormen van de werkwijze. De groepsactiviteiten waren een creatieve activiteit op dinsdagochtend, wandelen op woensdagochtend en spelletjes op de donderdagochtend. De onderzoekers deden mee met de activiteit en konden via die weg al informele gesprekken voeren met de jongeren. Ook konden de jongeren meer vertrouwd raken met de onderzoekers. Vanuit deze participerende observaties is in overleg met de jongeren besloten individuele interviews in te plannen om met hen in gesprek te gaan over hun ervaringen met TOM Vitaal.

2.3.2 Interviews deelnemende jongeren TOM Vitaal

Alle jongeren die gedurende het onderzoek deelnamen aan TOM Vitaal zijn direct door de onderzoekers of door de coaches van TOM Vitaal uitgenodigd voor een interview. Vanaf januari tot en met mei 2026 waren er 12 jongeren die kortere of langere tijd deelnamen aan TOM Vitaal. In totaal zijn zes van hen individueel geïnterviewd. Anderen gaven aan niet open te staan voor een interview of zijn in de periode januari – mei 2026 gestopt met TOM Vitaal.

Tijdens de interviews is met de jongeren gesproken over hoe zij zijn gestart bij TOM Vitaal, hun ervaringen met het activiteitenaanbod, de begeleiding, de groep, wat het hen heeft opgeleverd wat volgens de jongeren goed werkt bij TOM Vitaal en wat volgens hen verbeterpunten zijn. Ook is hen gevraagd een rapportcijfer te geven voor TOM Vitaal.

Met het oog op de kwetsbaarheid van de jongeren zijn de interviews individueel afgenomen en zijn er geen geluidsopnames, maar uitsluitend aantekeningen gemaakt om de bevindingen vast te leggen. De interviews duurden ongeveer 30 minuten per persoon. De gespreksnotities zijn vervolgens door beide onderzoekers gecodeerd op basis van de deelvragen en terugkerende thema's.

2.3.3 Inventarisatie deelnemers en interview coaches TOM Vitaal

Op verschillende momenten zijn er gesprekken gevoerd met de coaches. Er is op twee momenten een inventarisatie gemaakt van de deelnemers aan TOM Vitaal: in december 2025 en in juni 2026. Daarbij is in kaart gebracht hoe de jongeren zijn ingestroomd, wat de situatie/voorgeschiedenis was qua werk/opleiding, welke problematiek er speelde, gender, de woonplaats, hoe lang degene heeft deelgenomen en hoe de jongeren zijn uitgestroomd of wat het perspectief op uitstroom was.

Daarnaast zijn de TOM-coaches in april 2026 gezamenlijk geïnterviewd over hun werkwijze bij TOM Vitaal. Dit gesprek is opgenomen en met het programma Atrain getranscribeerd. De transcriptie is vervolgens gecodeerd op basis van de deelvragen en terugkerende thema's.

2.3.4 Interview jeugdverpleegkundige GGD

Om verder zicht te krijgen op de mogelijkheden tot instroom via de GGD is in april 2026 ook een online interview afgenomen met een jeugdverpleegkundige. Daarbij is ingegaan op haar kennis en beeld van TOM Vitaal, wat de rol van de GGD is als jongeren uitvallen op school en of TOM Vitaal in haar ogen al dan niet zou passen bij de doelgroep die zij ziet. Van dit gesprek is een automatisch transcript gemaakt met de transcriptie functie van Microsoft Teams. De transcriptie is vervolgens gecodeerd op basis van de deelvragen en terugkerende thema's

Alle interviews hadden een semi-gestructureerd karakter. Er werd met een leidraad (zie bijlage 1, 2 en 3) gewerkt waarbij werd doorgevraagd en waarbij de onderwerpen in wisselende volgorde aan bod kwamen, afhankelijk van het verloop van het gesprek.

2.3.5 Ethische aspecten

Voor dit onderzoek is goedkeuring gevraagd aan en verkregen van de Ethische Commissie van Avans (dossier ARP25-000235). Aan alle deelnemers van het onderzoek is een informatiebrief en toestemmingsformulier voorgelegd voorafgaand aan de dataverzameling. Voor de verschillende groepen deelnemers zijn verschillende soorten informed consent-formulieren gemaakt.

3. Resultaten

3.1 Instroom bij TOM Vitaal

De gesprekken met de coaches van TOM Vitaal hebben inzicht gegeven in de verschillende instroomroutes van deelnemers (zie tabel 2). Vervolgens is met verschillende betrokkenen het vraagstuk van achterblijvende aanmeldingen besproken (coaches van Tom Vitaal, de kerngroep, de GGD en de jongeren).

Tabel 2

Instroomroutes TOM Vitaal

Instroom via	Aantal jongeren
Gebeld van wachtlijst Centrum voor Adolescenten Psychiatrie (CAP) Reinier van Arkel	6
WachtRuimte	2
Ander TOM-traject	5
Behandelaar CAP	1
Jongerenwerk	1
Zorgcoördinator onderwijs	2
Via informeel netwerk	1

De meeste deelnemers aan TOM Vitaal kwamen via twee routes bij het programma terecht: zij stonden op de wachtlijst voor specialistische GGZ-behandeling bij het Centrum voor Adolescenten Psychiatrie (CAP) van Reinier van Arkel en werden benaderd door de coördinerend verpleegkundige, **of zij stroomden in vanuit een ander TOM-traject**. Recenter zijn ook enkele jongeren aangemeld via de zorgcoördinator van het Koning Willem I-college.

Het aantal aanmeldingen van jongeren voor TOM Vitaal lijkt niet in verhouding met de grote aantallen jongeren die op de wachtlijst staan en baat kunnen hebben aan bij deelname aan het aanbod. Een deel van de jongeren die op de wachtlijst staan van GGZ-instellingen in de regio, **komt in principe niet voor TOM Vitaal in aanmerking, omdat zij niet in de gemeente 's-Hertogenbosch wonen**.

Verder geven coaches en de overige kerngroepleden aan dat **de naamsbekendheid van TOM Vitaal** nog moet groeien. TOM Vitaal is al op diverse manieren onder de aandacht gebracht. De POH-ers GGZ zijn aangeschreven, er is gesproken met verwijzende organisaties zoals de GGD, Team Toegang en Regie van gemeente 's-Hertogenbosch, Ypse, De Viersprong, Herlaarlof, Doorstroompunt en Novadic Kentron. Ook zijn de TOM coaches bij een aantal van deze organisaties langs geweest om het programma en de doelgroep van TOM Vitaal toe te lichten en zijn er folders uitgereikt en neergelegd in wachtkamers. Een van de coaches geeft aan dat vooral betrokken begeleiders van jongeren de weg naar TOM Vitaal lijken te vinden: degenen die echt zoeken naar een passende oplossing voor die jongeren. Wanneer de jongeren zijn aangemeld bij TOM Vitaal nemen de coaches van TOM Vitaal het verder over. Zij merken wel dat betrokken begeleiders ook nadat de jongere geplaatst is nog contact opnemen met TOM Vitaal om te horen of de jongere is gekomen en hoe het gaat.

De geïnterviewde jeugdverpleegkundige van de GGD gaf aan dat TOM Vitaal bij haar weten nog niet bekend was onder jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen. Een mogelijke verklaring hiervoor ligt volgens haar en volgens de leden van de kerngroep in het vertrek van vijf jeugdartsen in 2025. De verpleegkundige ziet verzuimende middelbare scholieren tot ongeveer 18 jaar en MBO-studenten. Haar rol is om tijdens één tot twee contactmomenten te proberen een beeld te krijgen van wat er speelt en of en zo ja, welke ondersteuning of hulp er nodig is. De aandacht ligt met name op het in zorg krijgen en minder op vormen van dagbesteding zoals bij TOM Vitaal.

Gezien **het verloop en de werkdruk bij organisaties die met de doelgroep in contact staan**, merken de coaches en de andere leden van de kerngroep op dat het belangrijk is om **de voorziening onder de aandacht te blijven brengen**. Ook denken de coaches van TOM Vitaal na of er nog **andere vindplaatsen** zijn voor jongeren die op de wachtlijst staan en baat hebben bij deelname, bijvoorbeeld bij Avans Hogeschool. Voor partners in het veld moet helder zijn dat de coaches van TOM Vitaal het contact kunnen leggen met de jongeren om na te gaan of ze willen deelnemen, zodat ze hen werk uit handen nemen wanneer de werkdruk hoog is. Tijdens het onderzoek werd besloten TOM Vitaal ook via sociale media onder de aandacht te brengen, waarbij ook gebruik is gemaakt van de ervaringen van jongeren die deelnamen aan TOM Vitaal.

De coaches van Tom Vitaal en de andere leden van de kerngroep verwachten daarnaast dat mettertijd het aantal deelnemers aan TOM Vitaal zal toenemen:

“Ik denk hoe we draaien, dat is een olievlek. En ja, dat kost wat tijd. Maar dat ja, dat wordt groter en dat wordt groter. En dan denk ik: ja, dan hoef je op een gegeven moment ook niet meer te leuren. Dan is het gewoon.” (TOM Vitaal-coach)

“Nee, dan is de weg bekend op een gegeven moment.” (TOM Vitaal-coach)

Gevraagd naar hun motivatie om deel te nemen aan TOM Vitaal, gaven de geïnterviewde jongeren aan **dat het aanbod hen om verschillende redenen aansprak**. Met name de mogelijkheid om weer een dagritme op te bouwen en in alle rust stappen vooruit te zetten. Een enkele jongere verwachtte ook dat TOM Vitaal kon helpen bij zaken als het leggen van contacten met scholen en het zoeken van een woning. Een andere jongere sprak het sociale karakter van TOM Vitaal aan. Deze jongere gaf ook aan weinig tot geen andere sociale contacten te hebben op dat moment. Een jongere zou graag zien dat TOM Vitaal ook toegankelijk wordt voor jongeren van buiten Den Bosch, zodat ook een vriend(in) woonachtig in een andere gemeente kan deelnemen.

In de regel komen de jongeren eerst een keer naar TOM Vitaal voor een **kennismaking**. Later, vaak nadat de jongere al een aantal activiteiten heeft bijgewoond, vindt een uitgebreidere **intake** plaats, waarbij er onder meer aandacht is voor de thuissituatie en het netwerk van de jongere.

Coaches noemen als verbeterpunten voor de instroom het **in beeld blijven bij potentiële vindplaatsen jongeren**, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij wekelijkse Multidisciplinaire Overleggen van Reinier van Arkel en evaluaties over TOM Vitaal met Koning Willem I-college. Wanneer zij voldoende zichtbaar blijven nu en in de toekomst en de positieve ervaringen met TOM Vitaal meer bekend raken, verwachten ze zoals gezegd een olievlekwerking.

3.2 Activiteitenaanbod TOM Vitaal

De **invulling van de activiteiten** wordt zowel door de jongeren als de coaches omschreven als **zeer laagdrempelig en rustig**. De coaches geven aan dat de vormgeving van het **aanbod zo veel mogelijk is afgestemd op de mogelijkheden en onmogelijkheden van de jongeren**.

In eerste instantie waren er op de dinsdagochtend creatieve activiteiten, op de woensdagochtend beweegactiviteiten en op de donderdagochtend leefstijllessen. Daarnaast was oorspronkelijk de insteek dat de deelnemers van TOM Vitaal na afloop van de activiteiten met de andere jongeren en coaches van TOM mee zouden lunchen in de grote keuken/eetruimte van TOM

Toen TOM Vitaal van start was gegaan, werd al snel duidelijk dat de **deelnemers kwetsbaarder waren dan vooraf door de coaches was ingeschat**. Zo bleek het niet voor alle jongeren haalbaar om alle drie de dagdelen aanwezig te zijn of een volledig dagdeel te blijven. Daarnaast was de invulling van de sport- en beweegactiviteiten niet passend. Oorspronkelijk was het idee om te gaan boulderen, kickboksles te geven en dergelijke, mede om de jongeren weerbaarder te maken. Dit bleek echter te intensief voor de jongeren. In overleg met de jongeren is de invulling gewijzigd in een lange wandeling, die later ook niet voor iedereen fysiek haalbaar bleek. Verder is na signalen van de jongeren en ervaringen van de coaches besloten de leefstijllessen, die gericht waren op bewustwording en het verbeteren van de mentale gesteldheid, te beëindigen. Voor veel jongeren pasten de leefstijllessen niet bij de fase waar ze zich in bevonden:

“We merkten al snel dat deze jongeren zitten allemaal aan het begin van hun proces om hulp te zoeken.” (TOM Vitaal-coach)

“En dat is natuurlijk al een hele stap. En als ik ze dan wat ga vertellen waarom het beter is om je dag-nacht ritme goed te hebben. Ja, zover zijn zij nog helemaal niet. Die zien daar hun nut nog helemaal niet van in. Dus dat vonden ze ook echt vervelend om te horen.” (TOM Vitaal-coach)

“En die zelfreflectie hebben ze ook nog niet echt.” (TOM Vitaal-coach)

De leefstijllessen zorgden voor onrust bij de jongeren waardoor ze met slechte gevoelens het weekend in gingen. Jongeren hebben dit zelf aangegeven en hier is gehoor aan gegeven. De leefstijllessen die eerder op donderdagochtend plaatsvonden, zijn vervangen door een spelletjesochtend.

Verder bleek lunchen met de jongeren van andere TOM-trajecten niet mogelijk of niet prettig voor de meeste jongeren van TOM Vitaal, omdat ze hierdoor overprikkeld raakten door de

drukte in de groep. Daarom werd ervoor gekozen om in een aparte ruimte te eten. Enkele jongeren kunnen, bijvoorbeeld vanwege eetproblemen, helemaal niet mee eten. De coaches geven aan dat ze de jongeren zelf laten kiezen of ze mee eten. Na afloop van de activiteiten luncht nu een deel van de jongeren mee met de groep, een deel gaat naar huis, afhankelijk van wat bij hen past en waar zij zich goed bij voelen.

Deelnemende jongeren ervaren de **huidige activiteiten als positief**. Niet iedere jongere heeft met iedere activiteit evenveel affiniteit, maar toch vinden zij het prima om mee te doen. Tijdens het wandelen is er gelegenheid om één-op-één in gesprek te gaan met coaches, wat als prettig wordt ervaren. Sommige jongeren zien graag iets meer afwisseling in de beweegactiviteiten, bijvoorbeeld in plaats van iedere week wandelen een keer basketballen of voetballen, of de mogelijkheid om eventueel de groep in twee groepen te splitsen afhankelijk van wensen voor beweegactiviteit.

3.3 Sfeer in de groep

De sfeer in de groep wordt door alle jongeren als prettig ervaren; er is respect voor elkaar, en je wordt met rust gelaten als je daar behoefte aan hebt. Wel zijn er veel wisselingen in de groep geweest en had een enkele jongere ook een negatieve invloed op de sfeer in de groep.

De coaches geven aan dat in de beginfase alle jongeren die zich aanmeldden en op een GGZ-wachtlijst stonden, konden deelnemen aan TOM Vitaal. In de praktijk bleek echter dat deze **brede instroom niet altijd goed werkte**. Sommige jongeren vertoonden als gevolg van hun problematiek, bijvoorbeeld bij zwaardere persoonlijkheidsproblematiek, gedrag dat volgens de coaches een negatieve invloed had op de groepsdynamiek. Wanneer een jongere bijvoorbeeld zeer dominant of wispelturig was, kon dit ertoe leiden dat andere deelnemers zich minder veilig voelden en wegbleven. De coaches spreken in dit verband van *groepsontwrichtend gedrag*. Dit bleek zowel voor de groep als voor de betreffende jongere zelf niet wenselijk.

Naar aanleiding van de ervaringen met dergelijk gedrag zijn verschillende aanpassingen doorgevoerd. Zo draaien nieuwe deelnemers eerst een proefweek mee voordat zij definitief instromen. Daarnaast wordt tijdens de kennismaking en intake nadrukkelijker beoordeeld of een jongere aansluit bij de mogelijkheden en behoeften van de groep. Ook richting verwijzers wordt duidelijker gecommuniceerd voor welke jongeren TOM Vitaal wel en minder geschikt is. Bij aanmeldingen vanuit onder andere Reinier van Arkel en het Koning Willem I College wordt vooraf expliciet besproken of deelname passend lijkt. Daarbij geldt één uitgangspunt als leidend principe: **de basis is veiligheid**.

De geïnterviewde jongeren zien een duidelijk verschil met de jongeren in andere trajecten van TOM, die zij bijvoorbeeld tijdens de lunch zien of hebben gezien. Zij voelen zich niet allemaal prettig tussen deze jongeren, ze zien hen als verbaal agressiever (gebruiken scheldwoorden) en hebben volgens hen andere problematieken dan de groep van TOM Vitaal, bijvoorbeeld schuldenproblematiek versus mentale kwetsbaarheid van TOM Vitaal jongeren. Mede om deze redenen luncht de groep van TOM Vitaal wanneer gewenst in een aparte ruimte.

3.4 Begeleiding TOM Vitaal

TOM Vitaal wordt door twee coaches begeleid. Een van hen werkt ook als TOM-coach bij TOM en heeft een opleiding tot sociaal werker gevolgd. De andere coach werkt als coördinerend GGZ-verpleegkundige voor Reinier van Arkel bij het Centrum voor Adolescentenpsychiatrie en werkt daarnaast 16u per week als coach bij TOM Vitaal. De twee coaches van TOM Vitaal zijn respectievelijk een man en een vrouw. Hoewel hier bij de samenstelling van het team niet bewust voor is gekozen, geven jongeren aan dat zij dit als waardevol ervaren. Sommige jongeren voelen zich namelijk vrijer om bepaalde onderwerpen te bespreken met een man dan wel een vrouw.

De coaches van TOM Vitaal richten zich met name op het **organiseren en begeleiden van de activiteiten**, het **creëren van een veilige sfeer** in de groep, het **opbouwen van een vertrouwensrelatie**, het **voeren van gesprekjes** met de jongeren en het **signaleren** als een jongere achteruitgaat. Ook hebben zij aandacht voor de volgende stap van de jongeren, bijvoorbeeld door in gesprek te gaan over de GGZ of psychische problematiek. Zodra de jongere eraan toe is, kijken ze wat een volgende stap kan zijn. In deze paragraaf wordt de invulling van hun rol verder beschreven.

De coaches van TOM Vitaal geven aan dat zij met een **heel kwetsbare groep** jongeren werken. Zoals gezegd hebben beide ervaren dat de jongeren nog kwetsbaarder waren dan zij van tevoren hadden ingeschat. Zij zien dat het voor veel jongeren lastig is om initiatief te nemen. Daarom komen zij veelal met ideeën voor de invulling van de activiteiten:

“Vooraf dachten we echt: we gaan dit samen met de jongeren doen, wat hun willen en voorstellen, dat gaan we ook echt in actie uitvoeren. Ja, dat is nog geen één keer gelukt.” (TOM Vitaal-coach)

Daarom zijn de **keuzemogelijkheden binnen het programma meer afgebakend**, omdat dit beter bleek aan te sluiten bij wat voor de jongeren overzichtelijk en behapbaar is. Zo wordt op woensdag bijvoorbeeld gevraagd of de groep wil wandelen in de stad of in de natuur, en krijgen jongeren op donderdag enkele spelopties voorgelegd waaruit zij kunnen kiezen. Op deze manier behouden jongeren invloed op de invulling van de activiteiten, terwijl de keuzes overzichtelijk blijven. De coaches proberen rekening te houden met ieders wensen, door bijvoorbeeld ook degenen die zich minder snel uitspreken hiertoe uit te nodigen en ieder op diens eigen manier een rol te laten pakken bij het spelen van de spellen.

De coaches benadrukken dat een **veilig klimaat** onmisbaar is, ook om ervoor te zorgen dat jongeren überhaupt komen.

“Je wilt dat ze juist vanuit thuis, weer in beweging komen [...] waardoor ze weer beter in hun vel komen en daardoor vervolgstappen kunnen zetten”. (TOM Vitaal-coach)

In een veilige omgeving kunnen jongeren weer wat meer uit hun schulp kruipen.

Mede met het oog op de veilige omgeving stellen de coaches zich **neutraal, niet oordelend** op naar de jongeren. Ze sluiten zo veel mogelijk aan bij wat een jongere wil en kan tijdens de activiteiten. Als iemand niet mee wil lunchen of zich tijdens een activiteit een beetje wil afsluiten, is dat oké:

“Kijk, op dinsdag hebben we natuurlijk creatief sport bewegen en spelletjes. Daarbinnen heb je natuurlijk heel veel smaakjes wat er eventueel kan. Zit iemand er niet zo lekker bij, dan zondert hij zich wat meer af. En dan vind ik het meer de kracht dat hij in ieder geval is gekomen. Ondanks dat hij er niet lekker bij zit. Maar dat hij wel aansluit.” (TOM Vitaal-coach)

De jongeren geven aan dat ze het waarderen dat niet alleen de coaches, maar ook de andere deelnemers je met rust laten als je niet wilt praten of sociaal wilt doen. Het wordt geaccepteerd zonder dat ze het hoeven uit te leggen. Zo kunnen jongeren bijvoorbeeld een koptelefoon opzetten als ze niet willen/kunnen deelnemen aan gesprekken tijdens de creatieve activiteiten op de dinsdagen. Of kan een jongere wanneer gewenst een andere rol dan deelnemer aannemen als er een spel wordt gespeeld. Er wordt samen gekeken wat past.

Een andere jongere gaf nog mee dat het belangrijk is dat de aandacht van de coaches gelijk verdeeld is over de deelnemers, en dat het soms leek dat de meer aanwezige jongeren meer aandacht kregen dan de stillere jongeren.

De jongeren geven verder aan dat ze het prettig vinden dat er bij TOM Vitaal **geen nadruk wordt gelegd op dat het niet goed met je gaat**. Door het vaste programma ben je samen bezig met een activiteit en is er ruimte om te praten, maar als je daar geen zin in hebt dan is dat ook oké. Als er iets naar boven komt, kun je het vertellen, of niet:

“Bij TOM Vitaal gaat het niet de hele tijd over mij, dat vind ik fijn.” (TOM-coach)

Mede vanwege de gezondheid van de jongeren is de opkomst wisselend. Ook daar oordelen de coaches in principe niet over. Ook de jongeren zelf ervaren begrip wanneer ze een keer afwezig zijn, bijvoorbeeld als ze een slechte dag hebben. Als een jongere er niet is en zich niet heeft afgemeld krijgen ze appjes van de coaches met de vraag waar diegene is, checken of alles oké is, maar pushen niet.

“Ze laten me niet slecht voelen dat ik niet kom.”

Tegelijkertijd is TOM Vitaal niet helemaal vrijblijvend:

“Dan is het eigenlijk wel zo dat we bijna iedere dag proberen gewoon even een appje te sturen van: ‘Hé, vandaag niet gelukt, probeer het morgen.’ Of: ‘Kunnen we ergens bij helpen?’ Of: ‘Heb je iets van ons nodig?’ Dus dat je ze wel continu blijft uitnodigen, zeg maar, want dat merk ik wel: vaak als het hun niet lukt om te komen. Die keren dat ze dan reageren, is dat ze dan zeggen: ‘sorry’. En dan is eigenlijk al mijn standaard reactie is eigenlijk van: ‘Geen sorry, Het is gewoon even niet gelukt, zeg maar.’ (TOM Vitaal-coach)

Doordat de coaches wel contact zoeken voelen de jongeren zich **gezien en gemotiveerd** om een andere keer weer aan te sluiten. Wanneer een jongere vaak afwezig is, gaan de coaches wel in gesprek over in hoeverre de jongeren nog wil meedoen.

Eén jongere benoemde **het belang van het nog meer betrekken van ouders of naasten** in het stimuleren van deelname aan de activiteiten. Vanwege hun mentale gezondheid is het voor jongeren soms lastig om hun bed uit te komen en zichzelf te motiveren om naar TOM Vitaal te gaan. Het zou dan helpend kunnen zijn als een naaste hierbij ondersteunt. De coaches geven aan dat ze hier bewust niet uitgebreid op doorvragen tijdens de intakes wanneer jongeren aangeven geen betrokkenheid van ouders of andere naasten te wensen.

Een ander belangrijk punt in de begeleiding is volgens coaches dat dat het voor de jongeren belangrijk is dat zij zich **gehoord voelen**. Dat doen zij door tussendoor informele korte gesprekjes met hen te voeren bij alle activiteiten. Daarbij tasten ze heel bewust af in hoeverre een jongere echt wil praten, ook over hoe het gaat en de problematiek(en) die speelt (/spelen). Wel checken ze bij de jongeren hoe het gaat, zeker als ze merken dat diegene niet lekker in zijn vel zit. De gesprekken worden volgens de jongeren op **een 'casual manier'** gevoerd. Een jongere praat bijvoorbeeld met een van de coaches over het weekend, en vanuit daar kan de jongere uit zichzelf iets vertellen over diens welbevinden of er wordt door de begeleider naar geïnformeerd. Het geeft de jongeren lucht dat **de gesprekken niet de hele tijd over hun problemen gaan**, zoals bij gesprekken bij de GGZ:

*Je bent hier meer dan je aandoening. Gesprekken kunnen ook over andere onderwerpen gaan.
(jongere)*

"Het voelt niet zo official." (jongere)

De jongeren geven verder aan dat het voelt alsof de coaches **onderdeel zijn van de groep in plaats van dat 'ze boven ons staan'**. Ze delen ervaringen uit hun eigen leven of als er iets bij hen niet goed gaat. Dit geeft de jongeren het gevoel dat ze **gelijkwaardig zijn** en ze begrepen worden. Dit plaatsen zij tegenover gesprekken die ze vaak bij de GGZ hebben, bijv. om tot een diagnose te komen. Dergelijke gesprekken ervaren zij als een ondervraging, waardoor zij zich mentaal moeten voorbereiden op zo'n afspraak.

Een van de coaches deelt bewust eigen ervaringen met moeilijke periodes in het leven om het **stigma rondom psychische problemen te verminderen en een realistischer beeld van de geestelijke gezondheidszorg te schetsen**. Volgens de coaches draagt deze openheid eraan bij dat mentale gezondheidsproblemen en het zoeken van professionele hulp door jongeren meer als normaal worden beschouwd.

De coaches en de leden van de kerngroep **vergelijken de werkwijze bij TOM Vitaal met wat gebruikelijk is in de GGZ**, waar productiviteit en declarabiliteit een belangrijke rol spelen en meer volgens protocollen wordt gewerkt. Bij TOM Vitaal hoeven geen behandeldoelen te worden behaald en heerst in het algemeen geen 'negen-tot-vijf'-mentaliteit volgens de coaches:

"de cliënten staan bij mij op één. En op basis daarvan pas ik mijn begeleiding en hulpverlening toe. [...] dan kan iedereen vinden dat ik dat niet moet doen in mijn vrije tijd, maar ik bepaal mijn eigen grens. [...] En als mijn cliënt daarmee het weekend doorkomt, zonder dat ze op de Spoedeisende Hulp zit, of de crisisopname, dat maakt mij al gelukkig". (TOM Vitaal-coach)

Coaches bij TOM Vitaal tonen een grote(re) mate van **betrokkenheid en nabijheid bij de jongeren**. De leden van de kerngroep zien dit "buiten de lijntjes werken" als van meerwaarde voor deze groep jongeren. Ze geven ook aan dat hier bij TOM Vitaal veel meer ruimte voor is:

"dat is de luxe die wij nu hebben [...] in die zin hebben we geen verplichtingen zeg maar" (TOM Vitaal-coach)

Wat betreft de samenwerking tussen de TOM Vitaal-coach die ook werkzaam is als coach bij het reguliere TOM-traject en de verpleegkundige van Reinier van Arkel, geven beide coaches aan dat deze zich op **natuurlijke wijze heeft ontwikkeld**. Tegelijkertijd benadrukken zij het belang dat TOM Vitaal niet afhankelijk is van één of twee specifieke personen. Zo was een van de begeleiders enige tijd afwezig en werd deze vervangen door een collega. Volgens de coaches

voelden de jongeren zich ook bij deze vervanger veilig en ondersteund. Zij zien dit als een positief signaal, omdat het jongeren vertrouwen kan geven in andere hulpverleners en in de ondersteuning die zij ontvangen.

De aanwezigheid van een GGZ-verpleegkundige binnen het programma wordt ook door de andere coach en de overige leden van de kerngroep als een belangrijke meerwaarde gezien. De verpleegkundige kan vanuit haar expertise veranderingen in het psychisch functioneren van jongeren kan signaleren en indien nodig snel kan handelen. Zo kan zij bijvoorbeeld contact leggen met passende hulpverlening of, in acute situaties, bijdragen aan de organisatie van een crisisplaatsing wat daadwerkelijk is voorgekomen.

Ook wordt de coach die tevens als GGZ-verpleegkundige werkt, regelmatig door coaches van TOM benaderd om te **sparren over het coachen van jongeren** die psychische klachten (lijken te) hebben. De andere coach en de teamleider van TOM Vitaal zien ook dit als een belangrijke toegevoegde waarde van haar inzet bij TOM Vitaal en daarmee haar aanwezigheid bij TOM.

3.5 Betekenis TOM Vitaal voor de jongeren en uitstroom

Jongeren waarderen TOM Vitaal met rapportcijfers variërend van 7,5 tot 10. Voor alle jongeren geldt dat TOM Vitaal op dit moment een groot en belangrijk deel van hun leven is. Meerdere jongeren geven aan dat iets meer dan de activiteiten van TOM Vitaal op dit moment niet lukt vanwege hun mentale gezondheid. Voor een aantal jongeren is het volgens de coaches al een succes als ze **überhaupt aan één of meerdere dagdelen deelnemen**, omdat ze anders bijvoorbeeld alleen thuis zitten met psychische klachten en in een isolement kunnen raken.

De jongeren zeggen het fijn te vinden dat TOM Vitaal er is en zien het als een unieke plek waar ze rust vinden:

“TOM Vitaal voelt laagdrempelig, hier heb je de ruimte om te ademen en bij te komen, en dat is in de normale wereld niet mogelijk.” (jongere)

Naast TOM Vitaal hebben de jongeren vaak weinig tot geen andere sociale contacten en dagritme. TOM Vitaal is voor hen **een reden om uit bed te komen en het biedt hen een gelegenheid om onder de mensen te zijn** en eenzaamheid en isolatie te voorkomen.

“Sinds TOM Vitaal zit ik minder op mijn telefoon” (jongere)

“Als ik niet naar TOM Vitaal was gegaan? Dan was ik kluizenaar geweest. Zonder TOM Vitaal zou ik 12 à 13 uur per dag in bed liggen.” (jongere)

Ze ervaren bij TOM Vitaal de mogelijkheid **om überhaupt op de been te blijven, te herstellen** (bijvoorbeeld na een crisisopname in verband met een depressie, of het instellen van nieuwe medicatie) en eventueel **vanuit daar een volgende stap te maken**. Dat laatste is voor veel jongeren nog niet aan de orde. Voor sommige jongeren is TOM Vitaal van cruciaal belang geweest in het voorkomen van verdere verslechtering van hun mentale gezondheid:

“Ik weet niet of ik hier dan nog had gezeten”. (jongere)

Jongeren ervaren daarbij dat er door TOM Vitaal een **'stukje controle'** is op hoe het met hen gaat. Elke week peilen de coaches hoe het gaat. Ze trekken aan de bel als het heel slecht gaat. Doordat een van de coaches als verpleegkundige werkzaam is bij Reinier van Arkel, zijn er korte lijntjes met de GGZ en is doorverwijzing indien nodig snel geregeld. Jongeren vinden het fijn dat de GGZ-verpleegkundige kan signaleren en kan ondersteunen bij het contact met Reinier van Arkel, omdat ze zelf niet weten wanneer ze waar terecht kunnen of ze zich door hun mentale gezondheid niet in staat voelen om dit zelf te doen. Soms zien de coaches het ook eerder dan de jongere zelf dat het niet goed gaat en leidt dit bijvoorbeeld tot het contact opnemen met de crisisdienst van Reinier van Arkel.

De coaches geven aan dat het per jongere verschilt of deelname aan TOM Vitaal een succes is. Het hangt onder meer af **met welke reden en in welke toestand** ze bij TOM Vitaal zijn ingestroomd. Tabel 3 geeft een overzicht van waar jongeren naartoe zijn uitgestroomd nadat zij zijn gestopt met TOM Vitaal en de uitstroomperspectieven van de jongeren die nog deelnemen.

Tabel 3
Uitstroom TOM Vitaal

Uitstroom	Toelichting
Gestopt vanwege 'mismatch'	1 jongere stopte want zocht 'leuke sociale contacten' en vond deze niet in de toenmalige groep. 1 jongere met een afgeronde GGZ behandeling, blijvende psychiatrische problematiek, gaat naar woonunit 1 jongere groepsontwrichtend gedrag 1 jongere alleen individuele begeleiding
Doorstroom naar GGZ / andere zorg	1 jongere naar Leo Kannerhuis 1 jongere Ambulante zorg regioteam RvA
Werk	3 jongeren (i.c.m. wachtlijst /start behandeling)
Overig	1 jongere op reis 2 jongeren uit contact
Jongeren die nog deelnemen	- 1 jongere gestart met ICT traject via WeenerXL en wil dit combineren met TOM Vitaal om te oefenen met het maken van langere dagen - 1 jongere in gesprek over vrijwilligerswerk om van daaruit in de toekomst mogelijk een stap naar betaald werk te zetten. - 1 jongere recent diagnoses bekend, staat nu op wachtlijst voor behandeling - 1 jongere ingeschreven voor opleiding Social Work - 1 jongere start na zomer met Middelbaar Onderwijs voor Volwassenen (Vavo) - 1 jongere waarmee wordt toegewerkt naar dagbesteding

Een aantal jongeren is na een of enkele dagdelen of weken snel gestopt, omdat het aanbod niet paste bij hun verwachtingen of behoeften of omdat zij in de ogen van de coaches geen goede invloed hadden op de dynamiek in de groep. Oorspronkelijk was TOM Vitaal erop gericht om jongeren die op de wachtlijst voor de GGZ staan een zinvolle dagbesteding te bieden en daarmee te voorkomen dat problematiek verergerde. TOM Vitaal zou een overbrugging bieden naar een behandeling bij de GGZ. Het idee is dat deelname aan TOM Vitaal de **drempel naar hulpverlening kan verlagen**. Een van de TOM-coaches zegt dat de jongeren door deelname aan TOM Vitaal:

“in ieder geval wel gewend [zijn] om hun verhaal al een keer te doen en tussen andere mensen te zitten”. (TOM Vitaal-coach)

Gaandeweg zijn ook jongeren bij TOM Vitaal die niet op de wachtlijst voor de GGZ stonden, ingestroomd. Het gaat dan onder meer om een jongere die een regulier TOM-traject volgde, maar mentale klachten had, een jongere die om lichamelijke redenen uitviel op het MBO en een overbrugging nodig had naar een andere vorm van onderwijs en een jongere wiens GGZ-behandeling al was afgerond, maar die een overbrugging nodig had naar een volgende stap. Voor een paar jongeren geldt dat deelname niet helemaal vrijwillig is, maar dat ze bijvoorbeeld vanuit Weener XL (het werkbedrijf van de gemeente Den Bosch) deel moeten nemen en aanwezig moeten zijn in de hoop dat ze vanuit TOM Vitaal kunnen **toewerken naar meer participatie**.

Een deel van de jongeren bleef deelnemen aan TOM Vitaal nadat hun GGZ-behandeling was gestart. Zij ervaren TOM Vitaal als een waardevolle aanvulling op de behandeling, onder meer vanwege de dagstructuur, het sociale contact en de informele ondersteuning die het biedt. Overigens geven de coaches aan dat hier kritisch naar moet worden gekeken, mocht het aantal plekken bij TOM Vitaal bezet raken.

In het algemeen kan gesteld worden dat TOM Vitaal voor de geïnterviewde jongeren op dit moment het verschil maakt in hun leven. Het voelt voor hen als **de enige plek waar ze naartoe kunnen, waar ze gezien worden en er zicht is op hoe het met ze gaat, waar ze onder de mensen zijn, niet over ze wordt geoordeeld en waar ze geen dingen hoeven te doen die ze niet willen of kunnen**. Dat vinden ze ook voor andere jongeren die in een vergelijkbare situatie zitten, van belang:

“het kan niet dat je jongeren zo lang laat zitten”. (jongere)

4. Conclusie

4.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek was om het aanbod van TOM Vitaal te evalueren op basis van de ervaringen van betrokken jongeren en professionals, zodat op basis daarvan TOM Vitaal kan worden doorontwikkeld. In dit hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen.

Hoe kan er volgens betrokkenen voor worden gezorgd dat jongeren behorende tot de doelgroep de weg naar TOM Vitaal beter vinden?

Op basis van de bevindingen kan worden geconcludeerd dat TOM Vitaal voorziet in een duidelijke behoefte onder jongeren die door psychische klachten zijn vastgelopen en weinig tot geen dagstructuur, sociale contacten of passende dagbesteding hebben. Jongeren stromen momenteel voornamelijk in via de wachtlijst voor specialistische GGZ-behandeling bij het Centrum voor Adolescenten Psychiatrie (CAP) van Reinier van Arkel, waarbij zij worden benaderd door de coördinerend verpleegkundige. Daarnaast stromen jongeren in vanuit andere TOM-trajecten, waaronder jongeren die niet op een wachtlijst voor GGZ-behandeling staan maar wel vergelijkbare ondersteuningsbehoeften hebben. Hoewel het aantal deelnemers lager is dan aanvankelijk werd verwacht op basis van de omvang van de wachtlijsten binnen de GGZ, blijkt TOM Vitaal wel degelijk jongeren te bereiken die behoefte hebben aan ondersteuning. Om meer jongeren uit de doelgroep te bereiken, zijn verschillende acties ondernomen om de bekendheid van het aanbod te vergroten en zijn diverse netwerkpartners in de regio Den Bosch benaderd. Betrokkenen benadrukken het belang van blijvende zichtbaarheid van TOM Vitaal binnen zorg- en onderwijsorganisaties en van voortdurende investeringen in de samenwerking met verwijzers en netwerkpartners. Daarnaast verwachten professionals dat een toenemende bekendheid van het programma en positieve ervaringen van deelnemers op termijn kunnen bijdragen aan een grotere instroom.

Hoe ervaren betrokken jongeren en professionals de werkwijze van TOM Vitaal?

Uit de gesprekken met jongeren en professionals blijkt dat de ervaringen met TOM Vitaal vooral worden bepaald door de activiteiten, de groepssfeer en de rol van de coaches. Gedurende het traject werd duidelijk dat de deelnemende jongeren kwetsbaarder waren dan aanvankelijk werd ingeschat. Dit heeft ertoe geleid dat het programma gedurende de looptijd, in afstemming met de jongeren, is aangepast aan hun behoeften en mogelijkheden. Jongeren waarderen de activiteiten, een enkeling geeft aan dat meer afwisseling wenselijk is. Daarnaast wordt veel belang gehecht aan de groepssfeer. Er wordt bewust geïnvesteerd in het creëren van een veilige omgeving waarin jongeren zichzelf kunnen zijn. Daarbij blijkt niet alleen veiligheid van belang, maar ook een goede aansluiting tussen de jongere en de groep. De werkwijze van TOM Vitaal wordt door jongeren en professionals ervaren als laagdrempelig, veilig en afgestemd op de mogelijkheden en beperkingen van de doelgroep. De coaches spelen hierbij een cruciale rol. Zij zijn verantwoordelijk voor het organiseren en begeleiden van activiteiten, het creëren van een veilige sfeer, het voeren van gesprekken met jongeren, het opbouwen van vertrouwensrelaties en het signaleren van eventuele achteruitgang. Jongeren waarderen vooral de neutrale en niet-oordelende houding van de coaches. Zij ervaren dat de nadruk niet ligt op wat niet lukt en voelen zich daardoor gezien, gehoord en geaccepteerd. Ook de ruimte voor eigen regie wordt positief gewaardeerd. De coaches beschikken over verschillende opleidingsachtergronden en expertises,

die elkaar in de praktijk aanvullen. Betrokkenen zien de aanwezigheid van een GGZ-verpleegkundige als een belangrijke meerwaarde. Zij kan psychische achteruitgang tijdig signaleren en indien nodig snel passende hulpverlening organiseren. Tegelijkertijd benadrukken zij dat TOM Vitaal niet afhankelijk zou moeten zijn van één of enkele specifieke personen. Jongeren noemen daarnaast enkele verbeterpunten, waaronder meer aandacht voor deelnemers die minder op de voorgrond treden, meer afwisseling in activiteiten en een grotere betrokkenheid van ouders en andere naasten.

Wat levert deelname aan TOM Vitaal op volgens betrokken jongeren en professionals?

Zowel jongeren als professionals zijn positief over de opbrengsten van deelname aan TOM Vitaal. De deelnemende jongeren beoordelen het traject met rapportcijfers variërend van 7,5 tot 10. Als belangrijkste opbrengsten noemen zij het opdoen en onderhouden van sociale contacten, een zinvolle daginvulling en het opbouwen van een dagritme. Jongeren geven aan dat juist de mogelijkheid om weer structuur aan te brengen in hun dagelijks leven en op een rustig tempo stappen vooruit te zetten van grote waarde is. Voor veel jongeren biedt TOM Vitaal een plek waar zij onder de mensen komen, zichzelf kunnen zijn en zich niet beoordeeld voelen. Sommigen beschrijven TOM Vitaal zelfs als de enige plek waar zij terecht kunnen, waar zij gezien worden en waar aandacht is voor hoe het met hen gaat. Professionals en jongeren zien TOM Vitaal daarnaast als een belangrijke tussenstap richting verdere participatie in de samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van werk, onderwijs of andere maatschappelijke activiteiten. Tegelijkertijd blijkt dat de opbrengst van deelname niet uitsluitend moet worden gezocht in doorstroom naar een vervolgstap. Voor een deel van de jongeren vervult TOM Vitaal vooral een activerende en stabiliserende functie. Deelname helpt om verdere achteruitgang, sociaal isolement en het verder vastlopen van jongeren te voorkomen. Daarnaast biedt het traject de mogelijkheid om zicht te houden op het mentale welzijn van jongeren en om eventuele zorgen tijdig te signaleren. Het feit dat sommige jongeren TOM Vitaal blijven bezoeken nadat een GGZ-behandeling is gestart, suggereert bovendien dat het programma voor hen een aanvullende functie vervult naast behandeling.

Waar stromen jongeren na hun traject bij TOM Vitaal naar uit?

De uitstroom van jongeren na deelname aan TOM Vitaal laat een divers beeld zien. Een deel van de jongeren stroomt door naar werk, onderwijs, vrijwilligerswerk of andere vormen van maatschappelijke participatie. Andere jongeren vervolgen hun traject binnen de geestelijke gezondheidszorg, bijvoorbeeld in de vorm van specialistische behandeling of andere passende ondersteuning. Ook zijn er jongeren die doorstromen naar begeleid wonen of een ander ondersteuningsaanbod. TOM Vitaal blijkt daarmee voor een deel van de deelnemers te fungeren als een opstap naar een passend vervolgetraject. Tegelijkertijd blijkt dat directe doorstroom naar een volgende stap niet voor alle jongeren realistisch is. In sommige gevallen is sprake van een mismatch tussen de behoeften van de jongere en het aanbod van het programma, waardoor een andere vorm van ondersteuning beter passend blijkt. Daarnaast stroomt niet iedere jongere door naar een vervolgaanbod en raakt een deel van de jongeren na afloop uit beeld. De bevindingen laten zien dat TOM Vitaal voor verschillende jongeren verschillende functies vervult en dat de opbrengsten van deelname niet uitsluitend kunnen worden afgemeten aan doorstroom, maar ook aan stabilisatie, activering en het voorkomen van verdere achteruitgang.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat TOM Vitaal volgens betrokkenen werkt omdat het een laagdrempelige, veilige voorziening is die jongeren helpt om stabiliteit, structuur en sociale verbinding te behouden of te hervinden in een kwetsbare periode.

4.2 Sterke punten en beperkingen van het onderzoek

In totaal hebben er vanaf de start van TOM Vitaal tot in juni 2026 achttien jongeren deelgenomen aan TOM Vitaal. Zes van deze jongeren zijn geïnterviewd voor het onderzoek. De beperkte omvang van de onderzoeksgroep beperkt de representativiteit van de bevindingen. Tegelijkertijd lieten de interviews een duidelijke herhaling van thema's zien, wat erop wijst dat saturatie mogelijk is bereikt. Daarnaast hebben de onderzoekers participatief geobserveerd waarbij een goed beeld is verkregen van de werkwijze van TOM Vitaal en hoe jongeren hierop reageren.

Door het onderzoek samen met de kerngroep vorm te geven is zo goed mogelijk aangesloten bij de lokale context en de in deze groep aanwezige praktijkkennis. Het is niet gelukt om een jongere aan de kerngroep deel te laten nemen, maar gaandeweg het onderzoek is wel diverse malen informeel met enkele jongeren gesproken over de werkwijze van het onderzoek. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot de keuze om individuele interviews te houden in plaats van groepsinterviews.

5. Discussie en aanbevelingen

5.1 TOM Vitaal als laagdrempelige voorziening voor een bredere doelgroep

TOM Vitaal is ontwikkeld voor jongeren die wachten op specialistische GGZ-behandeling. De bevindingen laten echter zien dat het programma ook betekenisvol kan zijn voor andere kwetsbare jongeren die behoefte hebben aan structuur, sociale contacten en een veilige omgeving. Daarnaast blijkt dat sommige jongeren betrokken blijven bij TOM Vitaal nadat een behandeling binnen de GGZ is gestart. Dit suggereert dat TOM Vitaal niet uitsluitend functioneert als overbrugging tijdens een wachtperiode, maar voor sommige jongeren een aanvullende functie vervult naast formele hulpverlening. Deze bevinding roept de vraag op hoe de doelgroep van TOM Vitaal in de toekomst wordt afgebakend. Het verdient aanbeveling hierover het gesprek te voeren met betrokken partners, waaronder Reinier van Arkel en de gemeente 's-Hertogenbosch. Indien wordt besloten ook andere kwetsbare jongeren toe te laten, kan het behulpzaam zijn om enkele gezamenlijke uitgangspunten of criteria voor instroom te formuleren, zodat de oorspronkelijke focus behouden blijft en tegelijkertijd ruimte bestaat voor maatwerk.

Daarnaast is het zinvol om te zoeken naar mogelijkheden om naast de bekostiging vanuit de gemeente 's-Hertogenbosch te zoeken naar andere middelen, zodat TOM Vitaal ook toegankelijk wordt voor jongeren die niet in de gemeente 's-Hertogenbosch wonen, maar wel baat zouden hebben bij TOM Vitaal. Bijvoorbeeld voor jongeren uit de gehele jeugdhulpregio Noordoost Brabant.

Daarnaast blijft aandacht voor werving en toeleiding van belang. Het vergroten van de bekendheid van TOM Vitaal bij verwijzers, onderwijsinstellingen en zorgorganisaties kan bijdragen aan een betere bereikbaarheid van de doelgroep. De onderzoeksvraag was geformuleerd als 'hoe jongeren de weg beter kunnen vinden', maar eigenlijk gaat het erom hoe TOM Vitaal de weg naar de jongeren beter kan vinden. Dit heeft duidelijk blijvende aandacht bij TOM Vitaal. Ook kunnen ervaringen van huidige en voormalige deelnemers worden benut om het aanbod zichtbaarder en herkenbaarder te maken voor jongeren die mogelijk baat hebben bij deelname. De motieven en opbrengsten die deelnemende jongeren zelf noemen – zoals het opbouwen van een dagritme en het voorkomen van sociaal isolement – kunnen hierbij als herkenbare en overtuigende boodschap worden gebruikt. Het idee om social media te benutten is ook interessant om uit te werken.

5.2 Waardengedreven werken als werkzame factor

Een opvallende bevinding is dat TOM Vitaal niet werkt vanuit een strak omschreven methodiek, maar vanuit een aantal gedeelde kernwaarden. Veiligheid, gelijkwaardigheid, betrokkenheid en een niet-oordelende houding lijken richtinggevend voor de manier waarop het programma wordt vormgegeven. De ervaringen van jongeren suggereren dat juist deze benadering bijdraagt aan het gevoel gezien en geaccepteerd te worden. Deze werkwijze vertoont raakvlakken met de

presentiebenadering van Baart (2004), waarin aansluiting bij de leefwereld van mensen en relationeel werken centraal staan. Hoewel in dit onderzoek niet is onderzocht welke elementen precies verantwoordelijk zijn voor de ervaren effecten, lijkt de relationele component een belangrijke rol te spelen. Het verdient daarom aanbeveling om de onderliggende kernwaarden van TOM Vitaal explicieter te beschrijven en vast te leggen. Dit kan bijdragen aan een gedeelde professionele basis, ondersteuning bieden bij reflectie op het handelen en houvast bieden bij eventuele uitbreiding van het programma of de werving van nieuwe medewerkers.

Ook de samenwerking tussen de TOM-coach en de GGZ-verpleegkundige lijkt hierin een belangrijke succesfactor. De combinatie van expertise op het gebied van participatie, dagelijks functioneren en psychische gezondheid maakt het mogelijk om zowel activerend als signalerend te werken. Bij eventuele uitbreiding of doorontwikkeling van TOM Vitaal verdient de samenstelling van het begeleidingsteam daarom expliciete aandacht.

5.3 Herwaardering van succes en uitstroom

De oorspronkelijke verwachtingen van TOM Vitaal gingen deels uit van doorstroom naar behandeling, onderwijs, werk of andere vormen van participatie. De bevindingen laten echter zien dat de deelnemende jongeren vaak kwetsbaarder zijn dan vooraf werd verwacht. Hierdoor blijkt directe doorstroom niet altijd haalbaar of passend. De resultaten suggereren dat de waarde van TOM Vitaal niet uitsluitend moet worden beoordeeld op basis van uitstroom. Voor een deel van de jongeren ligt de belangrijkste opbrengst in stabilisatie, het voorkomen van sociaal isolement, het behouden van structuur en het voorkomen van verdere achteruitgang. In die zin vervult TOM Vitaal voor sommige jongeren de functie van een veilige tussenvoorziening in een periode waarin zij anders het risico lopen verder vast te lopen. Het verdient daarom aanbeveling om de succescriteria van TOM Vitaal te verbreden. Naast uitstroom naar werk, onderwijs of behandeling kunnen ook indicatoren zoals ervaren welbevinden, dagstructuur, sociale verbondenheid, zelfvertrouwen en stabilisatie worden meegenomen in de evaluatie van het programma.

Tenslotte kan worden verkend of meer gebruik kan worden gemaakt van het sociale netwerk van jongeren. Een grotere betrokkenheid van ouders, familieleden of andere belangrijke naasten zou mogelijk kunnen bijdragen aan het ondersteunen van jongeren bij deelname en het vasthouden van positieve ontwikkelingen (De Ruig & Van Dam, 2020). Uiteraard zonder afbreuk te doen aan het vrijwillige en laagdrempelige karakter van TOM Vitaal.

5.4 Afsluiting

De bevindingen van dit onderzoek laten zien dat TOM Vitaal voor een groep kwetsbare jongeren een betekenisvolle voorziening is. Juist de combinatie van structuur, sociale contacten, een veilige omgeving en een gelijkwaardige benadering biedt jongeren steun in een periode waarin zij vaak weinig passende mogelijkheden ervaren. Hoewel er kansen liggen voor verdere doorontwikkeling, laten de ervaringen van jongeren, coaches en andere betrokkenen zien dat TOM Vitaal bijdraagt aan het voorkomen van isolement en het versterken van perspectief. Door voort te bouwen op de bestaande kwaliteiten en tegelijkertijd ruimte te houden voor verdere

ontwikkeling, kan TOM Vitaal ook in de toekomst van betekenis blijven voor jongeren die extra ondersteuning nodig hebben.

Bronnen

Baart, A. (2004). *Theorie van de presentie*. Boom Lemma Uitgevers.

Bastiaanssen, I. (2025). *Als een pijl uit een boog: Samen doeltreffend innoveren in het jeugdlandschap* [Lectorale rede]. Centre of Expertise Perspectief in Gezondheid. Geraadpleegd op 29 april 2026, van <https://www.perspectiefingezondheid.nl/onze-lectoraten/participatieveinnovatie-in-het-jeugdlandschap/lectorale-rede-ingebastiaanssen/>

Demirçay, D., Nieuwboer, C., & Thoolen, M. (z.d.). *Niet over ons, maar met ons! Voorbeelden van participatieve werkwijzen vanuit de praktijk*. Breda: Avans Hogeschool. Geraadpleegd op 20 juni 2026 van <https://publicaties.avans.nl/digizine-participatieve-werkwijzen/cover>

De Ruig, S., & Van Dam, L. (2020). *Circulaire zorg: Van JIM-aanpak naar een nieuwe kijk op jeugdhulpverlening*. Boom.

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). (z.d.). *Toezicht op aanpak wachttijden ggz*. Geraadpleegd op 7 november 2025, van: [Toezicht op aanpak wachttijden ggz | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd](#).

Nederlandse Zorgautoriteit (NZA). (2025, juli 22). *Monitor Toegankelijkheid van Zorg*. Geraadpleegd op 7 november 2025, van: https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_796690_22/.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (2024). *Gezondheidsmonitors: Jongvolwassenen*. Geraadpleegd op 7 november 2025, van: <https://www.rivm.nl/gezondheidsmonitors/jongvolwassenen/2024>.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (2025, september 2). *Mentale gezondheid: Gezondheidsonderzoek COVID-19 – Kwartaalonderzoek jongeren*. Geraadpleegd op 7 november 2025, van: <https://www.rivm.nl/gezondheidsonderzoek-covid-19/kwartaalonderzoek-jongeren/mentale-gezondheid>.

TOM Den Bosch. (z.d.). *Werkwijze*. Geraadpleegd op 7 november 2025, van: <https://www.tomdenbosch.nl/werkwijze/>.

Van der Heijden, P. (z.d.). *Memo Youthlab Wachtruimte*.

Youthlab (z.d.) *Youthlab. Altijd ruimte voor jongeren*. Geraadpleegd op 3 juli 2026 via <https://youth-lab.nl>

Bijlagen

Bijlage 1

Interviewleidraad deelnemers TOM Vitaal

Jouw start bij TOM Vitaal

- Hoe ben je bij TOM Vitaal terecht gekomen?
- Wat is voor jou de reden geweest om deel te nemen?
- Wat waren je verwachtingen vooraf?

Ervaringen algemeen

- Hoe vind je het tot nu toe bij TOM Vitaal?
- Als je een rapportcijfer zou mogen geven voor TOM Vitaal op een schaal van 1 t/m 10, welk cijfer zou je dan geven?
- Wat vind je van het aanbod van de activiteiten bij TOM Vitaal?
 - Wat vind je prettige/ nuttige activiteiten en wat juist niet?
- Wat vind je van de begeleiding?
- In hoeverre voel je je prettig in de groep? Wat maakt dat je je al dan niet prettig voelt in de groep?

Opbrengsten

- Wat heeft TOM Vitaal jou tot nu toe opgeleverd? (bijvoorbeeld in hoe je je voelt, wat je doet of denkt)
- Kun je een moment of voorbeeld noemen waarop je merkte dat TOM Vitaal jou iets bracht?
- In hoeverre helpt deelname aan TOM Vitaal om een structuur te krijgen in de week?
- In hoeverre vind je ook herkenning in groep?

Werkzame elementen

- Wat aan TOM Vitaal werkt volgens jou goed? (denk aan: inhoud activiteiten, begeleiding, groepssamenstelling, dagdelen, etc.)
- Wat doen Harrie, Soraya en Maxine waardoor jij je geholpen voelt?
- Wat maakt dat je gemotiveerd blijft om mee te doen?

Doorontwikkeling / verbeterpunten

- Wat zou volgens jou nog beter kunnen bij TOM Vitaal?
- Welke tips heb je Harrie, Soraya en Maxine?
- Als je TOM Vitaal opnieuw mocht vormgeven, wat zou je dan toevoegen of veranderen?
- Zou je TOM Vitaal aanraden bij andere jongeren? Waarom wel/niet?

Afsluitende vragen

- Is er iets dat je belangrijk vindt om nog te vertellen over je ervaring met TOM Vitaal?
- Zijn er dingen die we volgens jou vergeten zijn te vragen?

Vervolg:

- Sta je ervoor open om in de toekomst nog een keer in gesprek te gaan met ons? 1 op 1 of in de groep?

Bijlage 2

Interviewleidraad coaches TOM Vitaal

- Met welke **verwachtingen** begon je aan TOM Vitaal, wat hoopten jullie te bereiken?
- Wat waren jullie **uitgangspunten voor de begeleiding** die jullie belangrijk vonden? Wat gaf jullie handelen richting?
 - Is dat afgesproken van tevoren of is dit gaandeweg ontstaan?
 - In hoeverre wordt dit bewust ingezet?
 - Dit is wat wij tot nu toe terugzien: nabijheid, presentie, vertrouwen/veiligheid creëren, gelijkwaardigheid.
- Wie doet wat, wat is jullie **rolverdeling / taakverdeling**?
 - Denk aan intakes, contact met RvA, andere doorverwijzers, contact met TOM-coaches? is daar iets in veranderd gaandeweg?
 - Man/vrouw verhouding.
- Wat is er zoals verwacht en wat er anders gelopen dan verwacht?
- Wat is er ondernomen om TV onder de aandacht te brengen bij verschillende organisaties met als doel jongeren door te verwijzen naar TV?
- Wanneer is volgens jullie de **uitstroom succesvol**?
- Hoe zien jullie de **toekomst** van TOM Vitaal en hoe zou dat er uit kunnen zien?
- **Rol van verpleegkundige** (deels TOM Vitaal en deels RvA): wat zijn voordelen en wat zijn dingen waar je tegenaan loopt?

Bijlage 3

Interviewleidraad GGD-verpleegkundige

- Hoe oud zijn de jongeren die jullie bij de GGD zien en wat is jullie rol?
- Wat is het beeld dat de jeugdartsen/verpleegkundigen hebben van TOM Vitaal?
- In hoeverre sluit het aanbod van TOM Vitaal aan bij de behoeften van de jongeren die jullie zien?
- Wat zijn redenen waardoor er geen doorverwijzingen vanuit jeugdartsen komen terwijl dit wel de verwachting was?
- In hoeverre passen de jongeren die de GGD ziet in het profiel van TOM Vitaal?